

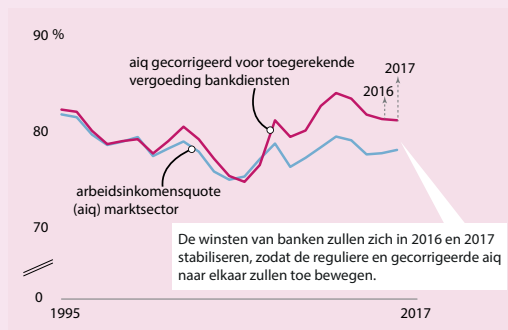
Toegerekende vergoeding bankdiensten drukt arbeidsinkomensquote

Sinds de kredietcrisis van 2008 schommelt de arbeidsinkomensquote (aiq) in de marktsector rond de 78%. Dit is hoger dan vóór de crisis, maar lager dan in de jaren negentig. Bij de berekening van de aiq worden veronderstellingen gemaakt over de toerekening van inkomen van zelfstandigen en het winstinkomen van financiële instellingen. Toerekening van inkomen zelfstandigen beïnvloedt de aiq opwaarts. (a) Toegerekend winstinkomen van financiële instellingen beïnvloedt de aiq neerwaarts. Een verklaring voor de huidige lage aiq is dan ook de (toegerekende) winstontwikkeling van financiële instellingen (banken), die onderdeel zijn van de marktsector. In de Nationale rekeningen bestaan de winsten van banken voor een groot deel uit de toegerekende vergoeding van bankdiensten (fisim). (b) De nominale rentebetalingen zijn in de Nationale rekeningen voor een deel kosten voor het lenen of aantrekken van kapitaal en voor een deel vergoeding voor geleverde bankdiensten. Deze vergoeding wordt berekend aan de hand van het verschil tussen de marktrente op leningen enerzijds en de rente op interne bancaire leningen, de zogenoemde interne referentierente, anderzijds. Stel bijvoorbeeld dat de uitstaande hypotheekschuld van gezinnen 600 mld euro is met een gemiddelde hypotheekrente van 3% (18 mld) en een interne referentierente van 1% (6 mld). In dat geval is de toegerekende vergoeding op hypotheken gelijk aan 12 mld euro.

Het effect van deze toerekening op de hoogte van de aiq varieert over de tijd. Voor een goed beeld van de langjarige ontwikkeling van de aiq is het dus zinvol de aiq te corrigeren voor een deel van de winstontwikkeling van banken. De fisim kan de aiq sterk beïnvloeden in tijden dat de rentes sterk fluctueren. Een deel van de verandering van de fisim is eerder toe te schrijven aan renteontwikkelingen op de financiële markten dan dat het verlenen van bankdiensten duurder is geworden, of dat banken hogere winstmarges rekenen. De fisim kan worden gecorrigeerd voor bewegingen die zijn toe te schrijven aan sterke rentefluctuaties. Deze geschoonde fisim wordt gebruikt om de aiq te corrigeren. Idealiter zou een aiq voor de marktsector exclusief de financiële sector geconstrueerd worden, maar dit vereist een specifieke raming van de productie- loon- en werkgelegenheidsontwikkeling in deze bedrijfstak.

De gecorrigeerde reeks laat zien dat niet-financiële bedrijven er minder gunstig voorstaan dan op grond van de ontwikkeling van de aiq van de laatste jaren zou lijken. Na het uitbreken van de eurocrisis werd de rente op interbancaire leningen lager door beleid van de ECB, zodat de winsten van banken volgens de definitie van de Nationale rekeningen toenamen. De voor fisim gecorrigeerde aiq is dus meer gestegen, onder andere vanwege de daling van de arbeidsproductiviteit in de periode 2012-2013. De verwachting is dat de winsten van banken zich dit en komend jaar zullen stabiliseren, zodat de reguliere en gecorrigeerde aiq naar elkaar zullen toe bewegen. Ook in de ramingsjaren wordt de aiq in de marktsector echter voor ongeveer 3%-punt gedrukt door de toegerekende vergoeding voor bankdiensten.

Toegerekende vergoeding bankdiensten drukt aiq marktsector

Bron: eigen berekeningen ([link](#)).

(a) Zie *Centraal Economisch Plan 2014*, blz. 51.

(b) De definitie van winsten van banken in de Nationale rekeningen wijkt af van de bedrijfseconomische definitie van winsten die vooral afhangen van het verschil tussen de nominale renteopbrengsten van leningen en de bijbehorende kosten van het verstrekken van deraelike leningen.